

**Толкунбек Абдыгулов, КРнын
Улуттук банкынын төрагасы:**

“БИЗ СУНУШТАГАН МЫЙЗАМ ЖЕКЕ КЫЗЫКЧЫЛЫККА ЭМЕС, ЖАЛПЫ ЭЛГЕ БАГЫТТАЛАТ...”

-Толкунбек Сагынбекович, доллардын баасынын жогорулап жатышынын себеби эмнеде?

- 1993 жылдан баштап Кыргыз Республикасында өзгөрүлмө алмашуу курсу тандалып алынган. Ушул өзгөрүлмө алмашуу курсуна ылайык Улуттук банк кандайдыр бир чектерди, алмаштыруу курсунун өйдө-ылдый боло турган коридорлорун жана чет өлкө валюта курсунун тенденциясын аныктабайт, анткени Кыргызстанда өзгөрүлмө алмаштыруу курсу жана сомдун курсу чет өлкө валюталарын сатып алуучу менен сатуучунун ортосундагы болгон рыноктогу суроо-талапка жараша аныкталат.

Азыркы учурда АКШ доллардын курсунун өсүшү сезондук факторлорго жана тышкы таасирлерге (Украинадагы жагдайлардан улам, Россиянын тышкы саясий жагдайынын курчушу, ФРСтин сандык жеңилдетүү программасынын токтотушу, АКШ долларынын жалпы дүйнөлүк чыңдалуу тенденциясы, негизги соода өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык абалдын начарлашы, Россияга каршы санкциялардын киргизилиши, мунайдын баасынын кескин төмөндөшү) байланыштуу.

Улуттук банк ички валюта рыногун жана тышкы финансылык рыногун ар дайым көзөмөлгө салып турат, жана керек учурда, алмашуу курсунун олуттуу өзгөрүшүнө жол бербөө максатында акча-кредит саясатына ылайык керектүү операцияларын өткөзөт.

-Акча алмаштыруу жайларын жабуу демилгесин көтөрдүңүздөр, себеби эмнеде?

-Жабуу демилгесин көтөрүп жатканыбыздын негизги себеби, биринчиден, акча алмаштыруу бюролор тараптан спекулятивдик басым болуп жаткандыгында. Экинчиден, акча алмаштыруу бюролордун абдан көп мыйзам бузууга жол бериши жана мыйзам менен иштегенге көңүл жоктугунда.

Статистика түрүндө белгилеп кетсек, 2014 жылдын ичинде Кыргыз Республикасынын бүтүндөй аймагы боюнча жайгашкан акча алмаштыруу бюролорунун ишине 1280 текшерүү ишке ашырылган. Ал текшерүүлөрдүн жыйынтыгы боюнча 134 алмашуу бюросунун лицензиясынын аракетин токтотулуп, 233 – жазма буйрук жөнөтүлүп, 18 алмашуу бюросуна эскертүүлөр берилип, 16 алмашуу бюросунун лицензиясы кайтарылып алынган.

Улуттук банк сунуштап жаткан мыйзам эч бир айрым адамдын жеке кызыкчылыгына эмес, бул мыйзам Кыргызстандын экономикасынын жана жалпы Кыргызстандын элинин кызыкчылыгын канааттандырууга багытталган.

-Алдыда кандай иштерди аткарайын деп жатасыз?

-Улуттук банк акча-кредиттик саясаты тармагында кандайдыр бир чечимдерди Акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүү багыттарынын негизи стратегиялык документине жараша жүргүзөт. Бул документке ылайык, КРУБ орто мөөнөттөгү башкы максаттары болуп, макроэкономикалык туруктуулукту камсыздоодогу бирден бир маанилүү шарт болуп эсептелген баалардын туруктуулугун камсыздоо саналат. Бул максатка жетиш үчүн төмөндөгү тапшырмалар каралган: улуттук валютаны сатып алуу мүмкүнчүлүгүн колдоо, банк жана төлөм системасынын ишенимдүүлүгүн жана коопсуздугун камсыздоо.

Улуттук банктын 2015-жылга карата

конкреттүү иш чараларына токтоло турган болсок, анда төмөндөгүлөрдү белгилей кетмекчибиз. Улуттук банктын эсептик ченин колдонуу менен акча-кредиттик саясаттын негиздерин өнүктүрүү боюнча иштер улантылат. Улуттук банк кабыл алган өзгөрмө алмашуу курсу режимин карманып, алмашуу курсунун кескин туруксуз болушун жөнгө салуу максатында интервенцияларды жасап келет. Мындан сырткары активдүү коммуникациялык саясат практикасы сакталып, ал өз кезегинде акча-кредиттик саясатын жүргүзүү туурасындагы маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылат.

-Учурдагы микро-кредиттик компаниялардын абалы, аткарып жаткан ишмердигине токтоло кетсеңиз?

-Микрофинансылык уюмдар өз ишмердүүлүктөрүн Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан берилүүчү лицензиянын (күбөлүктүн) негизинде жүргүзүшөт. Микрофинансылык уюмдар банк болуп эсептелбейт, ушуга байланыштуу учурдагы Мыйзамга жараша өзүнчө банктык операцияларды ишке ашырышат. Кыргыз Республикасында 215 МФУ (микрофинансылык уюмдар) бар (анын ичинде 5 микрофинансылык компания, 154 микрокредиттик компания, 56 микрокредиттик агентстволор), алар калкты кредит менен камсыздандырат. Банктардан МФУ айырмасы, топтошкон шериктештиктин негизинде күрөөсүз микро кредиттерди беришет. Микрофинансылоо – бул финансылык кызмат көрсөтүү системасы болуп эсептелет. Айтсак, микрокредит, аманат, акы төлөнүүчү кызмат, акча которуулар жана төмөн кирешелүү калкты камсыздандыруу.

Микрокредиттөө – микрофинансылоодогу бирден бир маанилүү кызмат болуп саналат. Ал аз камсыздалган калктын жеке жактарына, чакан көлөмдөгү акча каражат менен эреже боюнча 1 жылдан ашпаган убакытка, акы төлөө, ыкчамдуулук жана кайтарымдуулук шартында берилет. Жардылыкты жоюу боюнча маанилүү кадамдардын бири катары микрокредиттөө республикабыздын айыл аймагында гана эмес, шаардын калкы үчүн да кеңири таркады. Микрофинансылык уюмдардын калкка кредит берүүдөгү негизги жетишкендиги болуп төмөнкүлөр аталат: МФУ менен карыз алуучулардын жакындашуусу. Көбүнчө МФУ уюмдар өлкөнүн райондорунан алыс жайгашкан айылдарда, банк жана алардын өкүлчүлүгү жок жерлерде жайгашкан. Кредиттин ыкчам дайындалышы. Арыздарды кароонун мөөнөтү жана кредит берүү МФУ орто эсеп менен 2 күндөн 4 күнгө чейинки убакытты талап кылат. Ал эми банктарда карыз алуучулардын арыздары 5 күндөн 10 күнгө чейин жүргүзүлөт. Кредиттик келишимди даярдоо жана күрөө менен камсыздоого болгон минималдуу талаптар. Көбүнчө МФУ күрөөсүз кредит берүү механизмдин колдонушат. Анткени, алардын карыз алуучулары аз камсыздалган, ресурска муктаждыгы бар, бирок күрөө менен камсыздалбаган болуп келишет. Карызгерлерди кредиттөө улуттук валютада жүргүзүлөт. Депозит ачууга акысы бар МФК (микрофинансылык компанияларды) эсептебегенде МФУ кредитти башка чет элдик валютада берүүсүнө тыюу салынат. Улуттук банктын маалыматы боюнча, МФУ кредиттик портфели 2014-жылы 17,6 млрд. сомдон 21,8 млрд. сомго жеткен. Тагыраак айтсак, карыз алуучулардын саны 1,8% өсүп, 2014-жылдын 31-декабрына карата 434 299 адамды түзгөн.

Мирлан Алымбаев